

УДК 81'373.2

doi: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2019.71.10276>

ОНОМАСТИЧНА СПАДЩИНА МИХАЙЛА ХУДАША: АКТУАЛІЗАЦІЯ І ПЕРСПЕКТИВИ

Ірина Фаріон

*Національний університет
“Львівська політехніка”,
кафедра української мови,
вул. Карпінського 2/4, Львів, 79000,
тел. 0 322 257 26 75
e-mail: iryna.farion@gmail.com*

Проаналізовано ономастичну спадщину М. Худаша з метою подальшого застосування його новаторської методології дослідження, що полягає в етногенетичній та націєцентричній спрямованості ономастичних досліджень, зокрема антропонімії, етнімії, ойконімії, теонімії.

Ключові слова: ономастика, антропоніми, етнімії, ойконіми, теоніми, етногенетична методологія.

Постановка проблем, мета дослідження. Михайло Лукич Худаш – мовознавець-класик, що, відійшовши у вічність 11 травня 2011 року, залишив неоціненний доробок в історії української ономастики як відображення знакових українських етногенетичних процесів, діалектих явищ та історії української лексики.

Маємо на меті актуалізувати його спадщину, подавши базовий системний аналіз його основних праць з метою подальшого застосування новаторської методології дослідження, що полягає в етногенетичній та націєцентричній ідеологічній спрямованості кожної розвідки з доглибною фактологічною основою етимологізування.

Актуальність дослідження. Із віддалі часу значення наукової спадщини М. Худаша лише зростає. Наша стаття – це прагнення донести до наукового та суспільного загалу неоціненну роль розвідок професора в розвитку української та світової ономастичної науки через популяризацію його праць, створених за принципом, *порівнюючи з усіма – віднайди й утверди своє!*

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спадщина М. Худаша не мала ще цілісного дослідження, однак окремі науковці, передусім учні М. Худаша, з нагоди його ювілеїв торкалися основних напрямів його студій, зокрема внеску науковця в історичну антропонімію та ойконімію [1; 2; 3; 25]. Наша розвідка – це перша аналітична праця, що розкриває найосновніший доробок науковця крізь призму новаторської етногенетичної методології дослідження як визначального ідеологічного принципу ономастичних студій.

Виклад основного матеріалу. Із середини 60-х років об'єктом наукових зацікавлень М. Худаша поступово стає антропоніміка, зокрема історія формування і становлення українських прізвищ, що ознаменувалося першою в історії українського мовознавства монографією з діахронної (історичної) антропонімії “З історії української антропонімії” (1977) [20]. 1980 року цю працю захищено як докторську

дисертацію. Науковець уперше проаналізував стан вивчення української історичної антропонімії, розкрив специфіку предмета та методів дослідження, показав науково-дослідне значення історичної антропонімії для соціальної історії, історії права, етнографії, художньої літератури і фольклористики. Таким способом антропоніміку виведено за межі мовознавства в площину дуже актуальних міжгалузевих досліджень національного значення.

Основним предметом дослідження вперше стала специфіка ідентифікації особи в Україні до запровадження кодифікованого права впродовж XIV – початку XIX століть, що започаткувало окремі діахронно-територіальні антропонімі розвідки в зіставному контексті.

Михайло Худаш уперше системно дослідив власні імена українців як основне лексичне джерело для формування українських прізвищ і прізвищ, виокремивши нехрещені і хрещені власні імена, їхні історико-етнографічні основи та особливості побутового функціонування. Його виняткова заслуга в запровадженні терміна *прізвищева назва*, що став базовим елементом історичної української антропонімії системи, а також науковець уперше простежив еволюцію термінів *власне ім'я*, *назва по батькові*, *прізвище*, *прізвисько*. Відтак наступні покоління дослідників отримали матрицю антропонімії досліджень, на якій могли виводити свої локальні уточнення та специфіку.

У розвідці “До питання класифікації українських прізвищевих назв XIV–XVIII ст.” (1980), зауважуючи на різних наукових класифікаціях антропонімічного матеріалу, професор умотивовує свою систему групування: власне антропонімії іменування, апелятивні іменування, мішані, або антропоніміїно-апелятивні іменування: “Побудована в першу чергу на основах історико-етнографічного (соціального), а з мовного боку (в перехрещенні) – лексико-семантичного (а не чисто структуралістичного) порядку, ця схема, звичайно, не претендує ні на вичерпність, ні на вже ідеальний зразок. З одного боку, в міру нагромадження антропонімічного матеріалу, відповідно до його багатства, вона може відповідно доповнюватися непередбаченими тут антропоніміїними розрядами, а, з другого, в силу цього ж джерельного нагромадження матеріалів, в першу чергу розвитку самої антропонімії як науки, удосконалення її дослідницьких методів, може бути також не лише вдосконалена, але й зовсім видозмінена чи перебудована” [21: 160]. Ця розлога цитата науковця не лише обґрунтування своєї антропоніміїної класифікації, але світоглядова позиція дослідника, що постійно перебував у пошукові та вдосконаленні.

Винятковою серед історичних лексикологічних та антропоніміїних є розвідка про *Памву Беринду* (приблизно 1550 та 1570–1632) “у *світлі антропонімії*”, хоча, звісно, це “*світло*” підсвічує не лише нетиповий антропонім *Памва Беринда*, а цілий спектр галузей знань: історії, географії, релігії, політики. У цьому, до речі, своєрідність наукового апарату професора: лише із синтезу знань і міжгалузевих схрещень народжуються відповіді на складні наукові запитання. Розкриваючи, на перший погляд, лише сформульоване дискусійне завдання розвідки про форму і наголошування власного імені (*Памво* походить від грецького імені *Памвон* у формі іменника I відміни з наголосом на першому складі), Михайло Худаш пропонує свою **відантропоніміїну версію** трактування походження прізвища видатного українського лексикографа XVII століття *Беринди* в контексті “вияснення структури й етимології [...] та її територіальної локалізації на різних діахронних

зрізах”. Саме такий синтетичний метод аналізу *діахронії+території+структури* уможливив отримати переконливий вислід і заперечити поширювану тривалий час належність Беринди до чужинців (молдован чи румунів). Михайло Худаш уперше етимологізує це прізвище не з огляду на історичне літописне тюркське плем'я *берендеїв*, відоме з X століття, а на основі гіпокористика спільнослов'янського власного імени-комполита зі складовим компонентом *Бер(и)-* на зразок *Беривой, Берислав, Беридраг* та ін. + поширений на українському західному Підкарпатті квалітативний формант *-инда* на зразок *Гр-инда, Мас-инда, Гош-инда* та ін. У зв'язку з цим, припущення про походження Памви Беринди з підкарпатського села Чайковичі, де, відповідно до Францисканської та Йосифінської метрик кінця XVIII – початку XIX століть, “Беринди уже нараховуються десятками”, має право на існування, хоча перші фіксації *Беринд* датовані XV століттям, окрім старопольських назв, і на Перемишльщині. Відтак у XVII столітті (1651 року) Михайло Лукич виявив Беринд у списку посполитого рушення шляхти Львівської і Жидачівської земель як представників ходачкової шляхти з Чайковичів. Отже, як доводить професор, **антропонім – це не просто власна назва, а історично-територіальна нитка роду носія імені та прізвища**. Зауважимо, що перші етимологізування науковця антропонімійного матеріалу припадають на 1964 рік у розвідці про українські козацькі особові назви (комполити і словосполучення) середини XVII століття на матеріалі Реєстрів запорізького війська Богдана Хмельницького від 1949 року.

Як зауважує учениця М. Худаша М. Демчук [1: 638], поворотним моментом у його науковій біографії став 1980 рік – час переходу на посаду старшого наукового співробітника Інституту народознавства НАН України, де він здійснив свою давню діалектологічну мрію і написав розвідки “Основні риси бойківського говору” [22: 44–47] та “Основні риси гуцульського говору” [23: 51–56]. “Бойківщина” та “Гуцульщина”, що згодом стали основою для етимологізування назв українських етнічних груп *бойки, гуцули, лемки*. Так було накреслено шлях від антропоніма до етніміма, що, як довів М. Худаш, етимологічно були відантропонімного походження.

Відтак професор розширив географію зацікавлення слов'янськими етнімімами: від назв племен до знакових історичних антропонімів. Йдеться про історичні етніміми *дреговичі, улличі, будини* [9: 230–236; 10: 52–58]; етніміми *чехи, хорвати, серби* [11: 141–151; 12: 242–245; 13: 247–251]; імена вождя антів *Божа* [14: 289–295] та легендарного вождя (отця) русів *Ора (Орія)* [15: 427–442]; легендарних засновників Києва *Кия*, його братів *Щека, Хорива* та сестри *Либеді* [16: 269–293; 17: 1056–1069; 18: 167–171; 19: 3–10]. Етимологізування цих непрозорих етнімімів та антропонімів поєднане спільною методологічною основою: всі ці назви відантропонімного питомого походження й утворені способом реконструкції гіпокористиків від давніх слов'янських імен-комполитів на загальнослов'янській порівняльній основі. Таким способом вибито ґрунт з-під ніг тих науковців, що шукають коріння етимологічно складних антропонімів зазвичай у співзвучному апелятивному матеріалі переважно по дуже віддалених і неслов'янських краях.

Як наслідок цієї реконструкційно-порівняльної методології на питомій основі, наша наука отримала чотири унікальні монографії Михайла Лукича (одна з них у співавторстві з М. Демчук) **про український карпатський і прикарпатський топонімікон** загальним обсягом 1 511 сторінок з повним показником досліджених назв населених пунктів як розкодованих знаків етногенетичної, історико-культурної і власне мовної інформації: “Походження українських карпатських і прикарпатських

назв населених пунктів (відантропонімні утворення)” (1991) (у співавторстві з М. Демчук), “Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів. Утворення від слов’янських автохтонних відкомполітичних скорочених особових власних імен” (1995)б, “Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення від відапеліативних антропонімів)” (2004), “Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (відапеліативні утворення)” (2006) [4; 5; 7].

Не знаю аналогів в українському мовознавстві, які можна було б означити як наукову квадрологію з українського етногенезу через ойконімію. Чому саме карпатський і прикарпатський терен став об’єктом вивчення? Тому що він на розхресті кількох шовіністичних державних зазіхань – Польщі, Румунії, Словаччини, Угорщини та оживлення сьогодні так званої волоської колонізації Східних Карпат. Цей терен один із фокусів українського етноутворення, ключ до духової і матеріальної культури карпатсько-балканського терену з повносилою і самодостатньою роллю українського первня, що блискуче доводить Худашева квадрологія: “Слід наголосити на необхідності активізації дослідження української ойкономії насамперед у справі посиленого останнім часом міжнародного зацікавлення слов’янським етно- і глотогенезом” [4: 4].

Багато хто досліджував цю територію, наприклад, І. Вагілевич, С. Шараневич, А. Петрушевич, Я. Рудницький, З. Штибер, С. Грабець, М. Кордуба, а відтак і дослідники радянського періоду Ю. Карпенко, Є. Посацька-Черняхівська, О. Купчинський, Д. Бучко та ін. Однак професор Михайло Худаш знаходить свою, як ми вже зазначали, методологію дослідження: високофаховий спосіб скальпування ойконіма до його відантропонімного етимона: “*антропонім – основа ойконіма*” [4: 13], а звідси вперше у світовій славістиці двохаспектність сформульованого завдання: “Дати генетичну інформацію не тільки про етимологізовані відантропонімні ойконіми, але й також аналогічну інформацію про їхні антропонімні етимони, в першу чергу темні та не виявлені нами в писемних джерелах” [6: 4].

Аби досягнути цієї мети, автор переходить через кілька етапів етимологізування ойконіма: а) звичай іменувати роди за іменами їхніх патріархів чи родоначальників має своє переконливе суспільно-історичне і суспільно-економічне мотивування; б) визначення типу досліджуваного ойконіма та встановлення його антропонімного етимона, себто розкриття його внутрішньої форми і своєрідності топоформанта; в) визначення первісного значення або семантичного способу виникнення ойконіма, а саме від якого свого часу ще реального номінаційного значення сформувався етимологізований ойконім і яким способом; г) встановлення походження антропонімного етимона ойконіма.

Ці головні етапи ойконімного етимологізування супроводжує порівняльно-історичний матеріал із різних слов’янських мов, переконливий обґрунтований аналіз морфологічних змін, субституцій, діалектних впливів чи звичайних писарських деформацій в ойконімі чи антропонімі, а також украй важливий принцип стратиграфії – “пошуку структурно-топонімічних шарів, залежних від часу і території” [4: 30].

Новаторським є і принцип побудови етимологічного аналізу як наукової основи топоніміки: етимологізований матеріал подано не за функційно-семантичним наповненням топоформанта, як це переважно практикують у топоніміці, “а за обраним у даному випадку для дослідження структурно-етимологічним типом його етимонів – відапеліативних антропонімів у алфавітному порядку, тобто кожен

досліджуваний ойконім в окремій словниковій статті” [6: 4]. Це уможливило за потреби розгорнути широке етимологізування з урахуванням мотивів номінацій і характеру антропонімної основи, а подекуди і її реконструкції, що заразом збагачує втрачений і потенційний український антропонімікон.

Кожна з чотирьох монографій має свій об’єкт вивчення, зокрема в першій із них (1991) – це ойконіми відантропонімного походження лише двох структурних різновидів:

1) ойконіми, утворені від антропонімів-комполітів (від давніх слов’янських комполітних особових власних імен типу *Бориславъ*; від відкомполітних індивідуальних або сімейно-родових прізвиськ вже здебільшого новітнього українського (а не давньоукраїнського) походження з виразною конотацією типу *Мисколизъ*;

2) ойконіми, що виникли від антропонімів – відкомполітних похідних винятково внутрішнього усічення (синкопи) імен-комполітів типу *Кагуй*, *Долоть*, серед яких і похідні *indeclinabile-nomen* на зразок *Выбранъ*, *Ненадь*. Зосередженість на такому аспекті дослідження – це також дорога першовідкривачів. Автори визначають основні класифікаційні словотвірні типи імен-комполітів як найархаїчнішу базу ойконімів. Поряд із цим зосереджено увагу на співзвучності імен-комполітів із кореневими основами апелітивів як одним із найскладніших завдань і навряд чи у всеохопному аспекті його можливо здійснити. Попри це, запропоновано основні критерії розмежування відапелітивних та відкомполітних імен, що базовані “на узагальненні яскраво виражених типологічних закономірностей вияву відповідних антропонімійних явищ у загальнослов’янському масштабі” [4: 24]. Таким способом без зайвого роздвоєння чи хитання автори обирають підставу: “антропоніми, які, з одного боку, можна розглядати як відкомполітні або відапелітивні, а з другого – і як церковно-християнські імена, – це первісно все-таки відкомполітні утворення. Адже, як відомо, найбільш архаїчною антропонімійною категорією були імена-комполіти” [4: 26]. Це значною мірою убезпечує подальших дослідників від нерезультативного блукання межі пошуками чужомовних етимонів, що, на жаль, спостерігаємо як тенденцію в сучасних ономастичних дослідженнях, а також типове нехтування стратиграфічного принципу, через що відапелітивні топоніми розглядають як давніші від відантропонімних, а під час етимологізування ойконімів взято до уваги лише твірну основу ойконіма в зіставленні зі співзвучною загальною назвою. До того ж у таких випадках знехтувано не тільки семантикою топоформантів, топонімною своєрідністю, але і наявними в мові чіткими закономірностями творення субстантивів зі значенням місця тощо. На підставі цих стислих загальних уваг щодо стратиграфії слов’янських топонімів автори формулюють засадничі критерії ойконімного аналізу: досліджуючи не тільки українські, але й інші слов’янські ойконіми, які виступають у патронімній і посесивній формах, незалежно від лексичного характеру їхніх твірних основ, треба завжди мати на увазі, що це передусім відантропонімні, а не відапелітивні утворення.

Друга, вже одноосібна монографія Михайла Худаши з цієї проблеми [5], за об’єкт дослідження має ойконіми, утворені від відкомполітних слов’янських автохтонних особових власних імен, що виникли шляхом усічення препозитивних або постпозитивних компонентів імен-комполітів. В окремий розділ виділено назви населених пунктів, утворені від сумнівно відкомполітних слов’янських автохтонних

власних імен цієї самої структури. Така композиція другої частини цього цілісного дослідження лише підтверджує слушність сформульованих у першій монографії критеріїв щодо розмежування відантропонічних і відапелятивних ойконімів.

Третя монографія [6] має за основний об'єкт відапелятивні утворення, хоч долучено сюди і близько 250 ойконімів, утворених від слов'янських автохтонних відкомпаративних скорочених особових власних імен, що помилково або через недогляд не взято до уваги в попередніх працях. Ця "помилковість" радше свідчить про зладжену дію системи, в якій етимологізовано ойконіми, що "є своєрідними пам'ятками соціальної і культурної історії нашого народу, історії його мови, багатства його народного іменника в глибокому і менш глибокому минулому. У зв'язку з цим ці пам'ятки як живі свідки нашого минулого необхідно зберігати як народну святиню..." [5: 300].

Четверта монографія цієї праці-подвигу досліджує відапелятивні утворення, де встановлено "не лише етимон досліджуваного ойконіма, але й, у міру потреби, також походження або семантику цього етимона" [7: 13–14].

Грунтовний етимологічний аналіз засвідчив низку фундаментальних положень: реліктовість і давня, ще праслов'янська генеза антропонічних етимонів абсолютної більшості цих ойконімів свідчить про глибоку давнину їхнього виникнення, що своєю чергою підтверджує автохтонність українського карпатського і прикарпатського терену в найдавніші періоди.

Не менш важливо й те, що аналізовані структурні типи ойконімів зберегли 147 писемно не засвідчених антропонімів-компаративів на зразок *Добростань* та уможливили реконструювати понад 100 писемно не засвідчених імен-компаративів типу *Занеборь*. Серед відапелятивних ойконімів виявлено низку рідкісних, архаїчних апелятивів і лексичних діалектизмів на зразок *Гамулець*, *Кукизів*. Проте найосновніше в цій мегарозвідці – це обґрунтоване підтвердження через ойконім етногенетичних процесів саме українців як автохтонів на цих прикарпатських теренах.

Можна, звісно, дискутувати щодо окремих етимологій, бо, зрештою, кожна етимологія – це наукова гіпотеза, однак від цього ця зведена ойконімна будівля з відантропонімічним фундаментом не похитнеться.

Цікавий і визначальний ще один аспект: як уся ця праця-подвиг читається і засвоюється? Анатоль Франс свого часу зазначив, що найкраща книга для читання – це словник. Цю квадрологію, написану у формі словника, можна вважати науковою інтригою в кожній його окремій словниковій ойконімній статті. Автор із умінням детективного жанру розкручує плетиво, здавалось би, непроникної і нерозгаданої назви. Лише багатий досвід науковця й онімна інтуїція як наслідок невсипущої щоденної праці вможливило доводити до логічного завершення кожен ойконімну статтю. Це щось на кшталт наукової магії, що здатна притягнути до себе не лише науковців-ономастів, але й найширший загаль, якому не може бути не цікаво пізнавати етимони, а отже, знаки культури рідних місць проживання. Такого типу праці, попри їхню найвищу науковість, помножують шанувальників мови як найбільшої загадки світу, можливої до пізнання. У цьому алхімічність слова й мови Михайла Лукича. Йому вдається досягати такого синтезу наукової об'єктивності й прозорливості з відкритістю матеріалу для загально не тільки з огляду на блискуче оперування самостійно розробленою методологією і методикою дослідження, але й через безумовну залюбленість у сам об'єкт студіювання, а також і через

усвідомлення межової відповідальності за кожен протимологізований ойконім як символ української культури.

І ще через одне важливе усвідомлення маємо такий набуток: те, що ми знаємо в мові, – мізерне, те, чого не знаємо, – безмежне. Тому наприкінці однієї з монографій Михайло Лукич зазначив: “Окремого дослідження ще вимагають уже не відантропонімі ойконіми, а відапелятивні, відтопонімі (відгідронімі, відоронімі), відетнонімі, утворені від назв об’єктів матеріальної або духовної культури чи об’єктів, створених самою людиною т.зв. культурні назви” [6: 14].

Тільки для тих, що постійно йдуть і зростають, горизонти досліджень віддаляються, однак за ними зостаються пам’ятники досягнутого. Тому абсолютною вершиною в його ономастичних студіях стала остання монографія, що вийшла вже по відході Майстра у Вічність, – “Походження імен та релігійно-міфологічні функції давньоруських і спільнослов’янських язичницьких божеств” (1 060 сторінок) [8], де докорінно переглянуто дотеперішні основні погляди дослідників на походження імен давньоруських і спільнослов’янських язичницьких божеств у контексті їхніх релігійно-міфологічних функцій, відтак винятково на питомому праслов’янському, чи ще протослов’янському ґрунті, протимологізовано дохристиянський теонімічний пантеон, що має відантропонімі (божества вищого ряду) і відапелятивне (божества нижчого ряду) походження: *Білобог, Бог, Велес-Волос, Дажбог, Дана, Дива, Див-Дий, Желя, Жива, Купало, Лада, Леля, Лель, Мокоша, Морена, Пек, Переплут, Перун, Полель, Радогост, Род і Рожаниці, Сварог, Сварожич, Святovit, Симаргл-Семаргл, Стрибог, Троян, Тур, Хорс, Чорнобог, Чур, Ярило...* Сподіваюся, що кожен дослідник, який знову братиметься до цієї надскладної теми, за настільну матиме цю революційну монографію професора М. Худаши, що виконана, за влучним спостереженням академіка С. Павлюка “*під методологічним мікроскопом, щоб не допустити щонайменшого прорахунку у стрункості наукового доведення*” [2: 1041].

Особливою оздобу в ономастичних розвідках Михайла Худаши вважаємо одну з його останніх ідеологічно засадничих статей “*Як, чому і коли Русь стала Україною, а русини стали українцями?*” (2005) [24]. Здається, після цього діахронного лексико-синтаксичного та етимологічного аналізу хороніма *Україна* (спосіб деапелятивації у *края > украй > украина > (україна)*) та етноніма *українці* більше нема чого промишляти на цьому ономастичному полі...

Висновки та перспективи використання результатів дослідження.

Лише людина з дуже цілісним природним національним світоглядом могла виробити: а) вмотивовану, переконливу й аргументовану методику етимологізування ономастичного матеріалу на питомому, а не запозиченому ґрунті, і водночас розглядати його на широкому межимовному порівняльному тлі, б) аналізувати історичний ономастичний матеріал, зокрема антропоніми, етноніми, ойконіми, теоніми, як фокуси українських етногенетичних процесів, в) сьгати найдавніших пластів нашої історії, зокрема в дослідженні теонімів, як відповіді на численні запитання щодо українського менталітету, міфотворення та націєтворення, г) запропонована методологічна база дослідження ономастичного матеріалу від професора М. Худаши уможливить подальші обґрунтовані ономастичні розвідки.

У прощальному листі Михайла Лукича до співробітників є дуже щемливі й настановчі слова для нас усіх: “Скажу лише усім: прощайте, не поминайте лихом, хай Господь Бог має вас у своїй ласці та опіці, дарує вам многоліття. А ще бажаю всім щиро любити свою Батьківщину Україну, боротись за збереження її самостійності”.

Його титанічна праця на науковій мовознавчій ниві була, є і буде найвідданішою боротьбою за самостійність України і натхненням для нас, його учнів та послідовників, продовжувати Його велику справу в осягненні сили та невичерпності нашої Мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Демчук М. Михайлові Худашу – 80 / Марія Демчук // Народознавчі зошити. – 2005. – № 5–6. – С. 636–640.
2. Павлюк С. Новий обґрунтований погляд / Степан Павлюк // Худаш М. Походження імен та релігійно-міфологічні функції давньоруських і спільнослов'янських язичницьких божеств / Михайло Худаш. – Львів, 2012. – С. 1039–1043.
3. Фаріон І. Ювілей як сходження до вершин (з нагоди вісімдесятиліття від дня народження відомого українського мовознавця Михайла Лукича Худаша) / Ірина Фаріон // Народознавчі зошити. – 2005. – № 5–6. – С. 643–645.
4. Худаш М. Походження українських карпатських і прикарпатських назв населених пунктів (відантропонімі утворення) / Михайло Худаш, Марія Демчук. – Львів, 1991. – 266 с.
5. Худаш М. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів. Утворення від слов'янських автохтонних відкомпонітованих скорочених особових власних імен / Михайло Худаш. – Львів, 1995. – 260 с.
6. Худаш М. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення від відапелятивних антропонімів) / Михайло Худаш. – Львів, 2004. – 534 с.
7. Худаш М. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (відапелятивні утворення) / Михайло Худаш. – Львів, 2006. – 451 с.
8. Худаш М. Походження імен та релігійно-міфологічні функції давньоруських і спільнослов'янських язичницьких божеств / Михайло Худаш. – Львів, 2012. – 1060 с.
9. Худаш М. До етимології слов'янського історичного етноніма *будини* / Михайло Худаш // Актуальні питання антропоніміки : збірник матеріалів наукових читань пам'яті Юліана Редька. – Київ, 2005. – С. 230–236.
10. Худаш М. Про походження давньоруських етнонімів *дреговичі* й *уличі* / Михайло Худаш // Мовознавство. – 1981. – № 5. – С. 52–58.
11. Худаш М. До етимології етноніма *серби* / Михайло Худаш // В пространстве филологии. – Юго-Восток–Донецк, 2002. – С. 2002. – С. 141–151.
12. Худаш М. До етимології імені одного з легендарних засновників Києва *Хорив* та етноніма хорвати / Михайло Худаш // Народознавчі зошити. – 1998. – № 6. – С. 242–245.
13. Худаш М. До етимології імені одного з легендарних засновників Києва *Щек* та етноніма *чехи* / Михайло Худаш // Народознавчі зошити. – 1999. – № 2. – С. 247–251.
14. Худаш М. До генези імені вождя антів, засвідченого істориком готів Йорданом як *Воз*, *Дооз*, *Вох* / Михайло Худаш // Записки НТШ. Т. СССХХІХ. Праці філологічної секції. – Львів, 1995. – С. 289–295.
15. Худаш М. До етимології засвідченого «Велесовою книгою» імені легендарного вождя (отця) русів *Ор* (*Орій*) / Михайло Худаш // Юліан Редько (1905–

1993): Статті. Спогади. Матеріали / упоряд. Т. Кульчицька. – Львів, 2006. – С. 427–442.

16. Худаш М. До етимології імені *Кий* – найстаршого з легендарних братів – засновників Києва / *Михайло Худаш // Джерела : збірник праць на пошану Олега Купчинського з нагоди 70-річчя.* – Київ, 2004. – Т.1. – С. 269–293.

17. Худаш М. До етимології імені легендарної сестри легендарних засновників Києва – *Кий, Щек, Хорив – Либедь* / *Михайло Худаш // Народознавчі зошити.* – Львів 2000. – № 6. – С. 1056–1069.

18. Худаш М. До етимології імені одного з легендарних засновників Києва *Хорив* / *Михайло Худаш // Українська ономастика.* – Київ, 1998. – С. 167–171.

19. Худаш М. До етимології імені одного з легендарних засновників Києва *Щек* / *Михайло Худаш // Записки з ономастики.* – Одеса, 1999. – Вип. 3. – С. 3–10.

20. Худаш М. З історії української антропонімії / *Михайло Худаш.* – Київ : Наукова думка, 1977. – 235 с.

21. Худаш М. До питання класифікації українських прізвищевих назв XIV–XVIII ст. / *Михайло Худаш // З історії української лексикології.* – Київ : Наукова думка, 1980. – С. 96–160

22. Худаш М. Бойківщина: Історико-етнографічне дослідження / *Михайло Худаш.* – Київ, 1983. – С. 44–47.

23. Худаш М. Гуцульщина: Історико-етнографічне дослідження / *Михайло Худаш.* – Київ, 1987. – С. 51–56.

24. Худаш М. Як, чому і коли *Русь* стала *Україною*, а *русини* стали *українцями*? / *Михайло Худаш // Народознавчі зошити.* – 2005. – № 5–6. – С. 653–681.

25. Яців Р. Інтелектуальні вершини Михайла Худаша / Роман Яців // Народознавчі зошити. – 2005. – № 5–6. – С. 647.

REFERENCES

1. Demchuk, Mariia. (2005). Mykhailovi Khudashu – 80. *Narodoznavchi zoshyty, № 5–6*, 636–640.

2. Pavliuk, Stepan. (2012). Novyi obgruntovanyi pohliad. In: *Khudash Mykhailo. Pokhodzhennia imen ta relihiino-mifolohichni funktsii davnoruskykh i spilnoslovianskykh yazychnytskykh bozhestv.* Lviv, 1039–1043.

3. Farion, Iryna. (2005). Yuvilei yak skhodzhennia do vershyn (z nahody visimdesiatylittia vid dnia narodzhennia vidomoho ukrainskoho movoznavtsia Mykhaila Lukycha Khudasha). *Narodoznavchi zoshyty, № 5–6*, 643–645.

4. Khudash, Mykhailo, Demchuk, Mariia. (1991). In: *Pokhodzhennia ukrainskykh karpatskykh i prykarpatykykh nazv naselenykh punktiv (vidantroponimni utvorennia).* Lviv.

5. Khudash, Mykhailo. (1995). *Ukrainski karpatski i prykarpatyky nazvy naselenykh punktiv. Utvorennia vid slovianskykh avtokhtonnykh vidkompozytnykh skorochenykh osobovykh vlasnykh imen.* Lviv.

6. Khudash, Mykhailo. (2004). *Ukrainski karpatski i prykarpatyky nazvy naselenykh punktiv (utvorennia vid vidapeliatyvnykh antroponimiv).* Lviv.

7. Khudash, Mykhailo. (2006). *Ukrainski karpatski i prykarpatyky nazvy naselenykh punktiv (vidapeliatyvni utvorennia).* Lviv.

8. Khudash, Mykhailo. (2012). *Pokhodzhennia imen ta relihiino-mifolohichni funktsii davnoruskykh i spilnoslovianskykh yazychnytskykh bozhestv.* Lviv.

9. Khudash, Mykhailo. (2005). Do etymolohii slovianskoho istorychnoho etnonima budyny. In: *Aktualni pytannia antroponimiky: zbirnyk materialiv naukovykh chytan pamiati Yuliana Redka.* – Kyiv, 230–236.
10. Khudash, Mykhailo. (1981). Pro pokhodzhennia davnoruskykh etnonimiv drehovychi y ulychi. *Movoznavstvo*, № 5, 52–58.
11. Khudash, Mykhailo. (2002). Do etymolohii etnonima serby. In: *V prostranstve fylolohyy. Yuho-Vostok–Donetsk*, 141–151.
12. Khudash, Mykhailo. (1998). Do etymolohii imeni odnogo z lehendarnykh zasnovnykiv Kyieva Khoryv ta etnonima khorvatu. *Narodoznachchi zoshyty*, № 6, 242–245.
13. Khudash, Mykhailo. (1999). Do etymolohii imeni odnogo z lehendarnykh zasnovnykiv Kyieva Shchek ta etnonima chekhy. *Narodoznachchi zoshyty*, № 2, 247–251.
14. Khudash, Mykhailo. (1995). Do henezy imeny vozhdia antiv, zasvidchenoho istorykom hotiv Yordanom yak Boz, Dooz, Bokh. In: *Zapysky NTSsh. T. CCCXXIX. Pratsi filolohichnoi septsii.* Lviv, 289–295.
15. Khudash, Mykhailo. (2006). Do etymolohii zasvidchenoho «Velesovoiu knyhoiu» imeni lehendarnoho vozhdia (ottsia) rusiv Or (Orii). In: *Yulian Redko (1905–1993): Statti. Spohady. Materialy / uporiad. T. Kulchytka.* Lviv, 427–442.
16. Khudash, Mykhailo. (2004). Do etymolohii imeny Kyi – naistarshoho z lehendarnykh brativ – zasnovnykiv Kyieva. In: *Dzherela: Zbirnyk prats na poshanu Oleha Kupchynskoho z nahody 70-richchia.* Kyiv, t. 1, 269–293.
17. Khudash, Mykhailo. (2000). Do etymolohii imeni lehendarnoi sestry lehendarnykh zasnovnykiv Kyieva – Kyi, Shchek, Khoryv – Lybed. *Narodoznachchi zoshyty.* Lviv, № 6, 1056–1069.
18. Khudash, Mykhailo. (1998). Do etymolohii imeni odnogo z lehendarnykh zasnovnykiv Kyieva Khoryv. In: *Ukrainska onomastyka.* Kyiv, 167–171.
19. Khudash, Mykhailo. (1999). Do etymolohii imeni odnogo z lehendarnykh zasnovnykiv Kyieva Shchek. *Zapysky z onomastyky.* Odesa, vyp. 3, 3–10.
20. Khudash, Mykhailo. (1977). *Z istorii ukrainskoi antroponimii.* Kyiv: Naukova dumka.
21. Khudash, Mykhailo. (1980). Do pytannia klasyfikatsii ukrainskykh prizvyshchevykh nazv XIV–XVIII st. In: *Z istorii ukrainskoi leksykolohii.* Kyiv: Naukova dumka, 96–160
22. Khudash, Mykhailo. (1983). *Boikivshchyna: Istoryko-etnohrafichne doslidzhennia.* Kyiv, 44–47.
23. Khudash, Mykhailo. (1987). *Hutsulshchyna: yak okremi rozdily do kolektyvnoi monohrafii Istoryko-etnohrafichne doslidzhennia.* Kyiv, 51–56.
24. Khudash, Mykhailo. (2005). Yak, chomu i koly Rus stala Ukrainoiu, a rusyny staly ukraintsiamy? *Narodoznachchi zoshyty*, № 5–6, 653–681.
25. Yatsiv, Roman. Intelektualni vershyny Mykhaila Khudasha. *Narodoznachchi zoshyty*, № 5–6, 647.

Стаття надійшла до редколегії 10. 04. 2019
прийнята до друку 09. 06. 2019

**ONOMASTIC HERITAGE OF MYKHAILO KHUDASH:
ACTUALIZATION AND PERSPECTIVES**

Iryna Farion

*National University "Lviv Polytechnic",
Department of the Ukrainian language,
2/4, Karpinsky Str., Lviv, Ukraine, 79000,
phone 0 322 257 26 75
e-mail: iryna.farion@gmail.com*

Mykhailo Lukych Khudash was a classical scholar of language who, having left this world on May 11, 2011, made invaluable contribution to the history of Ukrainian onomastics as the reflection of benchmark Ukrainian ethnogenetic processes, dialect phenomena and the history of Ukrainian vocabulary.

Our aim is to actualize his legacy by submitting the basic systematic analysis of his main works with the possible further application of the innovative research methodology, which is based on the ethnogenetic and nation-centric ideological orientation of each survey with a coherent factual basis of etymologization.

From long ago, the significance of the scientific heritage of M. Hudash has only been increasing. Our article is an effort to convey the invaluable role of professor's surveys in the development of Ukrainian and world onomastic science to the scientific community and general public through the popularization of his works, created on the principle: *comparing with all—find and establish your own!*

M. Hudash's legacy has not been subjected to the holistic research, however some scholars, particularly the pupils of M. Hudash, on the occasion of His anniversaries, touched the principal directions of his studies, in particular the scholar's contribution to historical anthroponomy, oikonomy, and the origin of the names of Old Ruthenium and common Slavic pagan deities in the context of their religious and mythological functions. Our survey is the first analytical work which reveals the most important achievement of the scholar in the light of the innovative ethnogenetic research methodology as a defining ideological principle of onomastic studies and stimulates the etymologization of onomastic phenomena on the specific material.

The article considered the principles of etymologization of anthroponyms, ethnonyms, oikonoms, theonyms as symbols of Ukrainian language and culture, and sources of the study of Ukrainian ethnogenetic and mythological processes.

Keywords: onomastics, anthroponyms, ethnonyms, oikonoms, theonyms, ethnogenetic methodology.